

DET

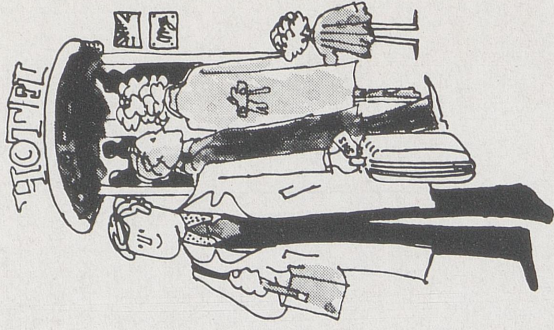
LYKKELIGE

VALG

RIKSTEATRET HØSTEN 1976

Reis etter eget opplegg - til "pakketur"-pris!

Nå kan De ta skreddersydde turer til «pakkepris». De bestemmer selv hvor De vil reise og bo, hva De vil se, om De vil leie bil osv. Alt ordnes under ett, og samtidig får De en betydelig reduksjon i flybillettprisen. Dette byr på mange fordeler: De unngår å reise i flokk og følge. De reiser når det passer Dem. De kan gjøre opphold underveis uten tillegg i flybillettprisen. De flyr med regulære rutefly. De kan også dra fordel av en fordelaktig familie-rabatt! Variigheten på disse reisene kan variere fra 6 til 30 dager. De får alle de fordeler en tur med fullt ferdig arrangement byr på – til «pakketur» pris – men likevel lagt opp etter Deres eget hode. Tilbudet gjelder reiser til de aller fleste europeiske byer av betydning. Nærmere opplysninger i SAS-kontorene eller i reisebyråene!

SAS

Individuell og rimelig ferie med

Nils Kjær

DET LYKKELIGE VALG

Instruktør **Gunnar Olram**
Scenograf **William**
Masker **Hanne Revold**

Celius, kemner og stortingsmann **Georg Løkkeberg**
Fru Lavinia Celius **Randi Brønne**
Anton, speider **Preben Faye-Schjøll**
Pauline **Anne Beate Odland**
Doktor Onsó **Carsten Byhring**
Augusta Sperling **Edel Eckblad**
Julius Sommerblom **Carsten Winger**
Petrea Sommerblom **Edel Eckblad**
Skomaker Fingalsen **Johannes Eckhoff**
Øyvind Holt **Svein Haagenen**
Adjunkt Pálsbo **Kolbjørn Brenda**
Maja Pálsbo **Inger Jacobsen**
Pastor Feltman **Odd Remen**
Doktor Hegre **Peter Lindbæk**
Timansen **Ove Moe**
Broder Solløs **Svein Haagenen**
Statsråd Barkeland **Odd Remen**

Premiere i Fredrikstad 26.9. 1976

Kostymer og dekorasjoner er utført på Riksteatrets verksteder under ledelse av Ingeborg Nielsen og Ove Vestby.

Inspisient: Ingolf Karinen

Sufflør: Ove Moe

Teknikere: Mette Lange-Nielsen, Tom Kjernsvik, Kirsten Winger, Ole Skjærseth og Pál Brantzeg.

Turnéleder: Arvid Storm Torstensen

Foto: Fritz Solvang

Programredaksjon: Jan Føyner

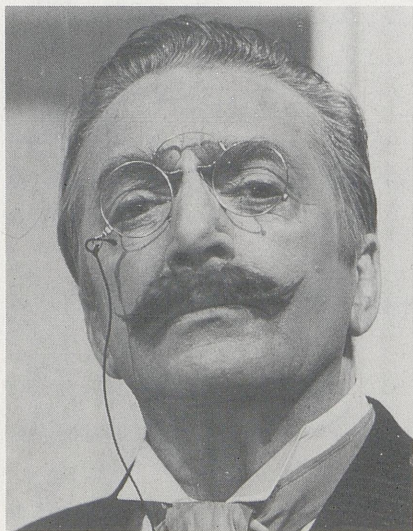
Trykk: Enersens Trykkeri A/S, Oslo

Professor Harald Noreng har vært så
elskverdig å la oss få lov å trykke
utdrag fra sin bok NILS KJÆR,

utkommet på Gyldendal Norsk
Forlag 1949. Utdraget er hentet fra
kap. 10: «I Fader Holbergs Fotspor».

Man merker snart at Kjær var i et
prektig humør da han skrev sin
komedie. Den er full av sørlandsk
sommerstemning med minner om
sol og sjø og badeliv, men så er den
fullført i Brekkestø, hvor også
Gabriel Scotts vittige satirer
Himmeluret og Babels Taarn hadde
sett dagens lys. Handlingen finner
sted i en liten kystby som ikke kan
være noen annen enn Holmestrand.
Kjær's fødeby var i hans barndom og

ungdom et yndet badested for
rikfolk fra hovedstaden. En stor del
av komedien foregår på byens bad,
og det er småbyens egne innbyggere
Kjær fører over scenen.
Lokalkoloritten i *Det lykkelige Valg*
forsterkes ved en rekke steds- og
personnavn som Kjær har husket fra
byen under det store mørke fjell.
Celius taler foraktelig om
kjerringene fra Kleva og Dunkebekk
som drar av gårde i flokk og følge

Celius — Georg Løkkeberg

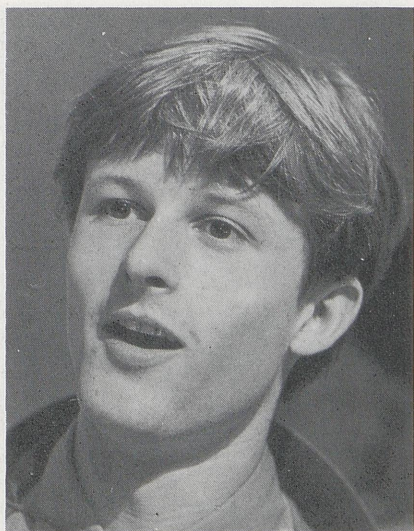

Lavinia — Randi Brønne

for å stemme. De pussige etternavn Fingalsen og Timansen er likeledes fra Holmestrand, hvor Fingal (Fingar) og Timan (Tidemand) også var alminnelige fornavn. Pastor Feltman er oppkalt etter Nils Kjærs fromme farbror, fraktemann Andreas Feltman Kjær, og Julius Sommerbloms forbilde er en fuktig Holmestrandoriginal som Kjær tidligere hadde gitt et bilde av i en av sine epistler.

Tidskoloritten i skuespillet er ikke mindre tydelig enn stedspreget. Både personer og situasjoner har fått sitt rikelige tilskudd fra livet i Norge i den forholdsvis idylliske tid mellom 1905 og 1914. *Det lykkelige Valg* er skrevet samme år som

uinnskrenket stemmerett for kvinner ble innført i Norge, og Kjær gjør Lavinia til stortingsrepresentant to år etter at Anna Rogstad som den første kvinne hadde tatt sete i Norges Storting. Augusta Sperling og Maja Paalsbo taler i tidens ånd om kvinnens demokratiske rettigheter, doktor Onsø morer seg over suffragettene, og vesle Anton liker ikke at hans mor er emansipert. Statsråd Barkeland som har Jørgen Løvland til navnefar (løv—bark), sitter under den politiske frokosten med klokken i hånden, som Løvland i det mest spennende øyeblikk under Karlstadforhandlingene i 1905. Statsråden sammenlignes av frøken

Anton — Preben Faye-Schjøll

Pauline — Anne Beate Odland

Sperling med en — riktignok overgrodd — idyll, nesten som Bjørnstjerne Bjørnson hadde karakterisert sin gamle kampfelle da de falt ut om målsaken noen få år før. Språkstriden avsspeiler seg i det hele tatt tydelig i komedien. Den vanskelige landsmålsstrofen som både Anton og Celius må melde pass for, er et behendig valgt sitat fra et dikt som Jens Tvedt skrev til ære for konge og regjering da de gjestet Stavanger på sin store kystreise sommeren 1913:

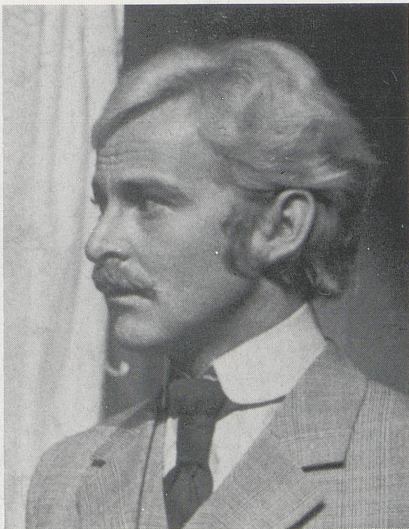
No det lagar
seg og bragar
Liv i Tjodskaps Streng.

Det har vært reist tvil om ektheten av sitatet, men det er ordrett etter Jens

Tvedts dikt i Stavanger Aftenblad den 6. juni 1913, nr. 135.

Også avholds- og forbudssaken som var på sterk fremmarsj i landet, har fått sine forkjempere og motstandere i skuespillet, men hårvannspjoltringen har neppe vært så vanlig i 1913 som seks-syv år senere. Andre tidstypiske trekk kan også nevnes: Maja Paalsbo uttrykker det nye svermeri for vitaminer og kullhydrater, og Anton er visstnok den første speidergutt i vår litteratur.

Det lykkelige Valgs aktuelle karakter bidro sterkt til den kjempesuksess Kjær oppnådde. Det store teaterpublikum, som særlig ble rekruttert fra overklassen og

Øyvind Holt — Svein Haagensen

Doktor Onso — Carsten Byhring

mellomklassen i de store byer, nært heller ingen varme følelser for venstrepolitikken og dens typiske programposter: målstrev, avholdssak, kvinnefrigjøring. Den lavkirkelige sekterismen som Kjær gjorde så mye vesen av, var lite avholdt i Kjærs bymiljø. Hans overveldende seier kan derfor best forklares med at han på en vittig og litt ondskapsfull måte fikk uttrykt det som en stor del av folket hadde tenkt og følt i forbindelse med vår venstrepolitikk i tiden etter unionsoppløsningen. Men helt fra første dag komedien begynte sin seiersgang over scenen, satt det stødige og overbeviste venstremenn i teateret og moret seg like kostelig

som resten av publikum. Forklaringen ligger i skuespillets ånd. *Det lykkelige Valg* er almenmenneskelig i sin lystige spott. Kjær har av Holberg lært å gjennomhegle lyter på en slik måte at han diverterer tillike. Komediens frodige overskudd av smil og latter forteller også at Kjær i dette skuespill — som i noen av sine beste epistler — ikke bare har ergret seg over alt det som bød ham imot i samtidens Norge. Han har tvert imot moret seg over menneskenes galskaper, og hevet seg til den store, runde og forløsende latter.

Augusta Sperling — Edel Eckblad

Pastor Feltman — Odd Remen

OM «DET LYKKELIGE VALG».

Gunnar Olram

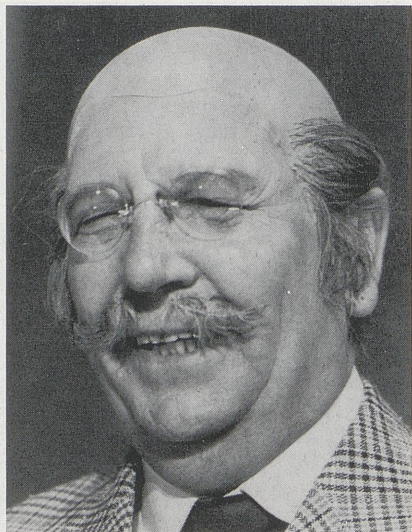
Når man tenker på for et hardt utfall mot det bestående folkestyre, målsak, avholdssak, pietisme og kvinnesak Nils Kjær kom med i sin komedie «Det lykkelige valg», må man nærmest forbauses over hvor raust anerkjennende også motstandere av Nils Kjærs synsmåter mottok denne sprelske komedien da den fremkom i bokform i 1913 og spiltes i 1914 på Nationaltheatret.

Vel skrev anmelderen i nynorskbladet «Den 17. mai» (23/12-1913) at

«når ein skal sjå på bonden og hans politikk gjennom pjoletter-glasa på Grand, så får ein freiste orsaka at synet vert noko rotut og uskikkelegt i sume leier . . . »

Men han underslår ikke at han finner komedien morsom:

«. . . Stykket er morosamt og grovt som mykje av det Kjær

Adjunkt Pålso — Kolbjørn Brenda

Maja Pålso — Inger Jacobsen

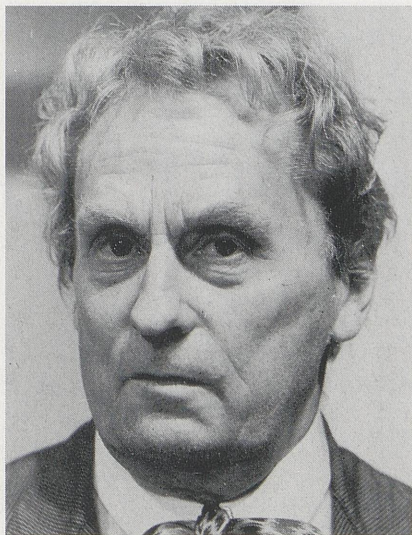
skriv», seier han. «. . . Leikande lett stilkunst, flengjande, kvasse slengord til alt det Nils Kjær ser ned på — eller ikkje vil syne, møter ein i dette spottande spelstykket om stortingsvalet i ein liten norsk sjøby . . .»

Og at fru Lavinia Celius i komedien stiller seg til valg på nokså annerledes oppfattede premisser enn den gjengse kvinnesakskvinnens — hindret ikke Ragna Nilsen (den store kvinnesaksforkjemperen) i offentlig å takke Kjær for denne sceneskikkelsen:

«At du har skildret fru Lavinia som du har gjort, det skal kvinnesakskvinnene aldri glemme

deg, Nils Kjær» — stod det å lese i Morgenbladet 9/12 1913.

«Som politiker var Nils Kjær aristokratisk anarkist», hevdet Paul Gjesdahl i sin anmeldelse av oppførelsen på Det Nye Teater i 1951, «hans utopiske drøm var at en allianse mellom høyre og sosialister skulle skaffe oss et Norge med elskverdig lediggang og billig pjofter, et Italia uten Italias sol». Om det var lediggang og billig pjofter som var Nils Kjærs siktepunkt får stå hen, men meget i det lykkelige valg av nettop Lavinia tyder vel på at Kjær primært ønsket en radikal endring og dristig forfinelse i selve tankegangen i retning av noe

Julius Sommerblom — Carsten Winger

Petræa Sommerblom — Edel Eckblad

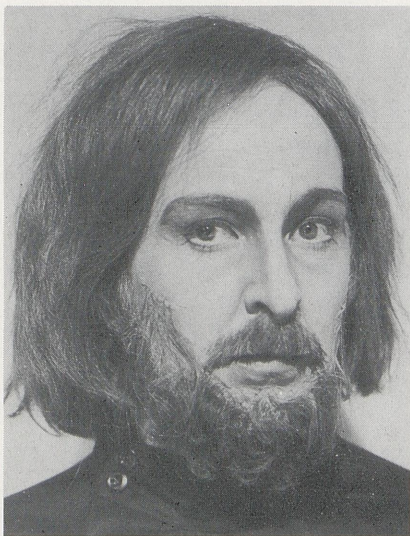
antibyråkratisk og kvinnelig jordnært. Lavinia har både oppvaskbalje og forklær, så la oss ikke blendes av de fine kjolene hennes.

I kveldens komedie la Nils Kjær pastor Feltman, tydelig Laviniainspirert, si om kvinnene:

«Kvinnene har friskere insikter, slår kraftigere ut i mishag, de er dristigere og varmere når noe begeistrer dem, og for hver gang de har urett, har de tusen ganger rett!»

Celius'enes verden — med raslende papirer — har fortsatt gjennom to verdenskriger og framover i maskulin maktbrynde. Det turde muligens være en fruktbar

tanke — å ta Nils Kjær til underretning — og gi plass for Laviniaene — dersom håpet (om å overleve) fortsatt skal vedbli å være lysegrønt.

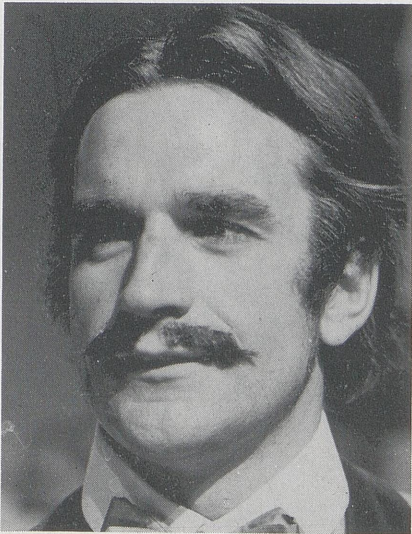
Broder Solløs — Svein Haagenes

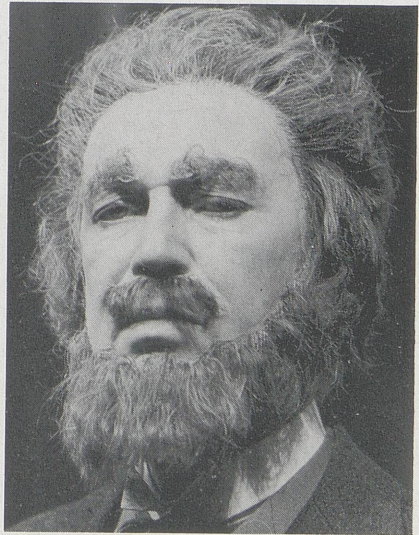
Skomaker Fingalsen — Johannes Eckhoff

Timansen — Ove Moe

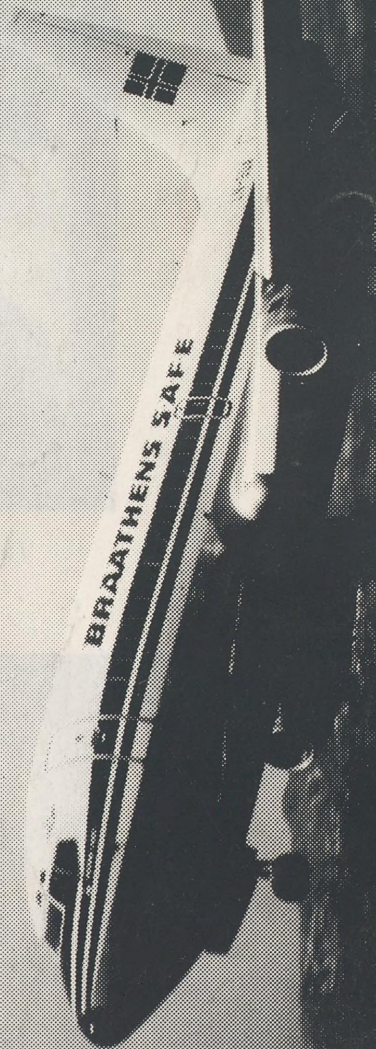
Doktor Hegre — Peter Lindbæk

Statsråd Barkeland — Odd Remen

På norske vinger...

**BRAATHENS
SAFE**

Det lykkelige valg : av N

21g026220